

TYNSET KOMMUNE

Rådmannen

Helse- og omsorgsdepartementet
Postboks 8011 Dep

0030 OSLO

Tynset, 30.04.2014

<i>Vår ref.</i> 14/510-4	<i>Løpenr.</i> 3071/14	<i>Arkivkode</i> G21	<i>Saksbehandler</i> Oddbjørn Øien	<i>Deres ref.</i>
-----------------------------	---------------------------	-------------------------	---------------------------------------	-------------------

MELDING OM POLITISK VEDTAK

HØRINGSSVAR - RESERVASJONSORDNING FOR FASTLEGER

Fra møtet i Kommunestyret den 29.04.2014, saksnr 22/14.

Det underrettes herved om at det er fattet følgende vedtak:

Tynset kommunestyre står på kvinnens side og sier nei til reservasjonsrett for fastleger.

Tynset kommune sier nei til en rettighet for fastleger til å reservere seg mot å henvise til abort, assistert befruktning eller til å foreskrive eller sette inn prevensjon. Kommunestyret mener dagens lovverk er klart.

Tynset kommune har plikt til å yte nødvendig helsehjelp etter kommunehelsetjenesteloven. Fastlegen har inngått avtale med kommunen og forplikter seg til å sørge for at alle pasienter får oppfylt sine rettigheter i henhold til dagens lovverk.

Tynset kommunestyre legger til grunn at oppfyllelse av pasientrettigheter er det viktigste hensynet når det gjelder vurdering av reservasjonsadgang for helsepersonell, herunder kvinners rett til sjølbestemt abort. Kommunestyret forutsetter at det er helt uaktuelt å endre helse- og omsorgstjenesteloven, pasient- og brukerrettighetsloven eller andre helselover på måte som svekker kvinners rettigheter i møte med helsevesenet.

Tynset kommunestyre vil ikke stemme for lovendringer som formelt eller reelt svekker kvinners rett til sjølbestemt abort. Vi kan heller ikke støtte praksisendringer som gjør at det kan oppstå geografiske forskjeller når det gjelder mulighetene til å få oppfylt sine rettigheter. Hvis det er konflikt, må hensynet til pasienten gå foran hensynet til legers personlige tro og livssyn. Tynset kommunestyre mener også at kvinners lovmessige rett til å møte opp på sjukehus uten henvisning til abort fra fastlege må innfris ved alle sjukehus i Norge.

TYNSET KOMMUNE

Kommunestyret mener at hensynet til kvinner i en sårbar situasjon må veie tyngst i denne saken og ber derfor om at Helse- og omsorgsdepartementets forslag ikke blir vedtatt. Dersom forslaget blir vedtatt, vil Tynset kommune ikke tillate fastlegekontrakter som åpner for at fastleger kan reservere seg mot å henvise til abort.

Tynset kommune viser ellers til utredningen som er vedlagt saken og som sammen med dette vedtaket oversendes Helse- og omsorgsdepartementet.

Begrunnelsen for vedtaket går fram av vedlagte saksutredning.

Det er anledning til å se dokumentene i saken. Ta i så fall direkte kontakt med saksbehandler.

Med hilsen

Tone Bergfall
konsulent

Vedlegg

Tynset kommune

SÆRUTSKRIFT

Arkivsak: 14/510

HØRINGSSVAR - RESERVASJONSORDNING FOR FASTLEGER

Saksnr.   Utvalg
22/14   Kommunestyret

Møtedato
29.04.2014

Vedlegg

Høringsnotat – reservasjonsordning for fastleger

Melding om vedtak sendes til

Det kongelige helse- og omsorgsdepartement, postmottak@hod.dep.no

Saksopplysninger

Reservasjonsmulighet knytter i denne omgang seg i hovedsak til henvisning til abort og henvisning av lesbiske til assistert befruktning. Senere kan det bli aktuelt å vurdere reservasjonsmulighet knyttet til aktiv dødshjelp. Vurderingene i dette notatet tar utgangspunkt i reservasjon mot henvisning til abort.

I fortsettelsen vurderes ikke fastlegers behov for å reservere seg, men konsekvenser av de foreslåtte endringene.

Høringsnotatet legger opp til at leger kan inngå avtale om reservasjon med den kommunen de har avtale om fastlegehjemmel i. En slik avtaleinngåelse forutsetter bl.a. at det er etablert ordninger for den abortsøkende kvinnen slik at hennes rettigheter er ivaretatt, se avsnitt 3.3 (s 10 ff) i høringsnotatet.

Det vises for øvrig til høringsnotatet fra Helse- og omsorgsdepartementet i helhet

Saksvurdering

Aborter i Norge – fakta

Det foreligger abortstatistikk for Norge fra tiden etter 1979, bortsett fra årene 1994 og 1995.

Folkehelseinstituttets nettside har følgende fakta liggende ute:

http://www.fhi.no/eway/default.aspx?pid=239&trg=List_6212&Main_6157=6263:0:25,5713&MainContent_6263=6464:0:25,5714&List_6212=6218:0:25,5723:1:0:0:::0:0

Aborter i Norge 2012, antall per 1000 kvinner.								
Aldersgrupper:	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	Totalt 15-49 år
2012	11,4	26,6	22,6	16,5	11,6	4,2	0,4	13,0

Kilde: Register over svangerskapsavbrudd.

I 2012 ble det utført 15 216 svangerskapsavbrudd i Norge - på landsbasis tilsvarer det 13,0 aborter per 1000 kvinner i alderen 15 til 49 år.

Hovedtyngden av aborter foretas hos kvinner i alderen 20-35 år. Tallene for aldersgruppene 35-39 år og 15-19 år er ganske like.

Det må antas at Tynset kommune er representativ i forhold til den nasjonale/fylkesvise statistikken.

Lover og forskrifter knyttet til fastlegeordningen balanserer pasientenes rettigheter mot fastlegens plikter. Ved å endre på fastlegens plikter gjennom å åpne for reservasjonsrett vil pasientens rettigheter kunne påvirkes.

I dag har enkelte fastleger egen praksis eller uformelle avtaler med sine kolleger og sitt hjelpepersonell slik at man ikke eller i liten grad hjelper eller henvise abortsøkende kvinner. En uformell ordning har svakheter knyttet til at hverken fastlegen eller den enkelte kvinne med sikkerhet blir godt ivaretatt. Dette tilsier at området trenger regulering.

I en praksis med flere leger vil fastleger hjelpe hverandre med forskjellige problemstillinger knyttet til forskjeller i kunnskap, interesse og erfaring. Henvising til abort har vært en slik problemstilling. 04.11.13 skriver Arbeidets Rett om temaet:

http://www.rett.no/lokale_nyheter/article6959689.ece

Det foreliggende høringsnotatet beskriver hvordan en reservasjonsrett for fastleger kan innføres. I fortsettelsen vil dette notatet beskrive mulige konsekvenser som følge av de endringer som beskrives i høringsnotatet.

Beskrivelse av mulige konsekvenser vil ta utgangspunkt i følgende perspektiv:

1. Kvinnen
2. Fastlegen
3. Tredje part
4. Kommunen

Konsekvenser for kvinnen

På flere steder beskriver høringsnotatet at en fastleges reservasjon vil kunne påføre belastning på kvinnen. I høringsnotatet brukes adjektiver som «urimelig», «forholdsmessig».

Belastningen kan være knyttet til praktiske og emosjonelle forhold fordi hun må forholde seg

til en annen lege enn fastlegen (bytte av timeavtale, flere besøk til lege for å gjøre ett ærende, møte ny lege, møte på annet sted, osv.).

Det er i høringsnotatet lagt opp til at kvinnen skal få et tilbud hos en annen lege i nærheten i samme kommune. I Tynset vil dette bety at tilbudet kan gis på samme sted.

Departementet bruker «forholdsmessig» som begrep. Forholdsmessighetsprinsippet er i jussen knyttet til at en straff må stå i forhold til forbrytelsens alvorlighet. En merbelastning knyttet til å få dekket behovet for abort, vil av kvinnen kunne oppleves som en innskrenkning av en etablert rettighet og i verste fall en straff.

Konsekvenser for fastlegen

Fastlegen som har inngått avtale om reservasjon vil i høringsnotatets forslag ha en begrenset og i verste fall tilfeldig reservasjonsrett.

Begrensningene i reservasjonsretten følger

1. av kravet om at fastlegen skal ha etablert et forutsigbart alternativ gjennom skriftlig avtale med at annen lege som skal utføre arbeidet som fastlegen reserverer seg mot. Fastlegen plikter å vise kvinnen til den andre legen, og hun skal ha time innen neste dag.
2. av kravet om at fastlegen skal informere kvinnen om at hun kan henvende seg direkte til sykehuset uten henvisning, og der få gjort sitt ærende.

Begge deler, og kanskje særlig punkt 2, er i praktisk forstand å regne som henvisning.

Tilfeldigheten i reservasjonsretten følger av at

1. fastlegen skal ha skriftlig avtale med en annen lege som skal møte kvinnen senest neste dag. Av det følger at fastlegen ikke kan hevde sin reservasjonsrett når denne legen er fraværende.
2. muligheten til å inngå skriftlig avtale med annen lege vil være avhengig av at det er kapasitet i kommunens fastlegeordning til enhver tid. Når listekapasitet er overskredet, enten ved legemangel eller fulle fastlegelister, vil reservasjonsretten måtte opphøre.

Forslagene i høringsnotatet er derfor lite ivaretagende i forhold til behovet for en lege som av samvittighetsgrunner ønsker å reservere seg mot henvisning. Etablering av fastlegepraksis er for mange leger knyttet til investeringer i praksis og etablering av bosted. En uforutsigbarhet i forhold til viktige samvittighetsspørsmål vil være uheldig for legen og dennes familie.

Konsekvenser for tredje part

Med tredje part tenkes i denne sammenheng på ordningens konsekvenser for andre pasienter og andre fastleger.

«Fastleger som ønsker avtale om reservasjon skal ha skriftlig avtale med en annen fastlege som forplikter seg til å gjennomføre konsultasjonene med kvinnene som vurderer eller ønsker henvisning til abort.» En slik konsultasjon skal gis senest neste dag.

I tilgjengelighetskravene i Fastlegeforskriften § 21 står: *Fastlegen skal prioritere listeinnbyggerne ut i fra en konkret medisinsk vurdering av haste- og alvorlighetsgrad. Listeinnbyggeren skal få tilbud om konsultasjon så tidlig som mulig, og normalt innen fem arbeidsdager.»*

I mange tilfeller er det slik at neste dags timer er fylt opp med pasienter. Innføring av en særskilt prioritering av abortsøkende kvinner kan bety at en pasient som allerede har timeavtale vil måtte avvises. Høringsnotatet beskriver ikke prioriteringsutfordringene dette medfører.

Den fastlege som forplikter seg til å gjennomføre konsultasjonene med kvinnene vil få sin praksis pliktmessig knyttet til en annen leges praksis. Dette vil påvirke handlingsfrihet i forhold til å ha ledig kapasitet og tilstedeværelse slik at fristen om vurdering senest neste dag tilfredsstilles. Høringsnotatet beskriver ikke dette som en utfordring.

Konsekvenser for kommunen

Det er kommunens plikt å sørge for tilstrekkelig kapasitet i fastlegeordningen. I dag skal fastlegelistene skal ha en viss fleksibilitet og kapasiteten skal til enhver tid dekke behovet for:

- Vanlige timer
- Sykebesøk
- «Second opinion»
- Pasienter som ikke er tilknyttet fastlegeordningen
- Øyeblikkelig hjelp, inkludert også de som tilfeldigvis oppholder seg i kommunen
- Kollegial fraværdekning ved sykdom, kurs, ferie
- Mulighet for bytte av fastlege

Forslagene i høringsnotatet legger opp til at fastlegeordningen i kommunen også skal ha kapasitet til å ta opp i seg at abortsøkende kvinner skal ha tilbud om legetime hos annen lege innen neste dag. Videre legger forslagene opp til at det skal kunngjøres hvilke leger som er «reservasjonsleger», og at alle de som ikke ønsker å bruke denne legen («av prinsipielle grunner») skal ha mulighet til å bytte fastlege til en lege som ikke har reservert seg. Denne rettigheten er altså ikke knyttet til kjønn og forplantningsdyktighet. I Tynset kommune er det i dag svært begrenset fleksibilitet i og med at alle fastlegelistene i lange perioder er lukket. Tynset kommune vil i dag ikke ha mulighet til å inngå avtale om reservasjon.

På flere steder beskriver høringsnotatet at en fastleges reservasjon vil kunne påføre belastning på kvinnen. I høringsnotatet brukes adjektiver som «urimelig», «uforholdsmessig». I kommunens vurdering av ønsket om reservasjon fra en fastlege skal hensynet til fastlegens

samvittighet veies mot hensynet til kvinnen og hva som er en uforholdsmessig belastning for henne. I praksis vil vurderingene være knyttet til om de praktiske forhold knyttet til å måtte søke annen fastlege eller spesialisthelsetjenesten er uforholdsmessig belastende eller ikke. Videre kan det være nødvendig for kommunen å gjøre vurderinger knyttet til kapasitet i sin fastlegeordningen (jamfør over), herunder etablering av nye fastlegehjemler. Det er ikke grunn til å tro at ulike kommuner vil utøve likt skjønn i slike saker.

Oppsummering

Høringsnotatet fra Helse- og omsorgsdepartementet beskriver endringer i helse- og omsorgstjenesteloven, pasient- og brukerrettighetsloven, fastlegeforskriften og forskrift om pasient- og brukerrettigheter. Disse endringene har til hensikt å ivareta både kvinner og fastleger. Endringene har flere konsekvenser.

For kvinnene medfører endringene en merbelastning og de kan virke innskrenkende i forhold til rettighetene gitt i abortloven.

For fastlegen som ønsker reservasjonsmulighet vil endringene gi en begrenset og i verste fall tilfeldig reservasjonsrett.

Andre pasienter og fastleger vil kunne oppleve uheldige konsekvenser.

Kommunene vil neppe være i stand til å håndheve lov og forskrift likt med de endringer som er foreslått. Dette kan medføre ulikhet mellom kommuner i tilbud både for abortsøkende kvinner og fastleger med ønske om å reservere seg.

I dag eksisterer ingen reservasjonsrett for fastleger og kvinnens rett er sikkert etablert. De foreslåtte endringene har som beskrevet både uheldige og utilstrekkelige effekter. Ved å endre balansen mellom pasientenes rettigheter og fastlegens plikter uthules en av suksessfaktorene ved fastlegeordningen: At fastlegen skal kunne motta og vurdere alle typer henvendelser.

Vedtaketts konsekvenser for klima og miljø.

Ikke relevant for saken.

Innstilling:

Beslutninger som kan medføre uthuling av fastlegeordningen bør generelt unngås, og spesielt ikke legges til kommunalt beslutningsnivå.

Kommunestyret behandlet saken i møte 29.04.2014 :

Forslag fra Arbeiderpartiet v/Morten Sandbakken:

Tynset kommune vil av hensyn til tilgjengeligheten til lovpålagte legetjenester for innbyggerne ikke tilråde at fastleger gis anledning til å avtale reservasjon mot å henvise til abort.

Beslutninger som kan medføre uthuling av fastlegeordningen bør generelt unngås, og spesielt ikke legges til kommunalt beslutningsnivå.

Dersom forslaget blir vedtatt vil Tynset kommune ikke tillate fastlegeavtaler som åpner for at fastleger kan reservere seg mot å bistå pasienten i å begjære abort.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti:

Tynset kommune er ikke enig i at fastleger av samvittighetsgrunner skal gis anledning til å reservere seg mot å henvise kvinner til abort, og er imot at det innføres en reservasjonsmulighet. Dette vil dessuten føre til en uthuling av fastlegeordningen som bør unngås.

Tynset kommune vil ikke tillate at det innføres reservasjonsmulighet i egen kommune, dersom det legges opp til at dette skal bestemmes av hver enkelt kommune. Slike beslutninger bør ikke legges til kommunalt beslutningsnivå.

Forslag fra Senterpartiet:

Tynset kommunestyre står på kvinnens side og sier nei til reservasjonsrett for fastleger.

Tynset kommune sier nei til en rettighet for fastleger til å reservere seg mot å henvise til abort, assistert befruktning eller til å foreskrive eller sette inn prevensjon. Kommunestyret mener dagens lovverk er klart.

Tynset kommune har plikt til å yte nødvendig helsehjelp etter kommunehelsetjenesteloven. Fastlegen har inngått avtale med kommunen og forplikter seg til å sørge for at alle pasienter får oppfylt sine rettigheter i henhold til dagens lovverk.

Tynset kommunestyre legger til grunn at oppfyllelse av pasientrettigheter er det viktigste hensynet når det gjelder vurdering av reservasjonsadgang for helsepersonell, herunder kvinners rett til sjølbestemt abort. Kommunestyret forutsetter at det er helt uaktuelt å endre helse- og omsorgstjenesteloven, pasient- og brukerrettighetsloven eller andre helselover på måte som svekker kvinners rettigheter i møte med helsevesenet.

Tynset kommunestyre vil ikke stemme for lovendringer som formelt eller reelt svekker kvinners rett til sjølbestemt abort. Vi kan heller ikke støtte praksisendringer som gjør at det kan oppstå geografiske forskjeller når det gjelder mulighetene til å få oppfylt sine rettigheter. Hvis det er konflikt, må hensynet til pasienten gå foran hensynet til legers personlige tro og livssyn. Tynset kommunestyre mener også at kvinners lovmessige rett til å møte opp på sjukehus uten henvisning til abort fra fastlege må innfris ved alle sjukehus i Norge.

Kommunestyret mener at hensynet til kvinner i en sårbar situasjon må veie tyngst i denne saken og ber derfor om at Helse- og omsorgsdepartementets forslag ikke blir vedtatt. Dersom

forslaget blir vedtatt, vil Tynset kommune ikke tillate fastlegekontrakter som åpner for at fastleger kan reservere seg mot å henvise til abort.

Tynset kommune viser ellers til utredningen som er vedlagt saken og som sammen med dette vedtaket oversendes Helse- og omsorgsdepartementet.

Forslag fra Venstre v/Christian Fr. Steenland:

Tynset kommunestyret mener at det ikke skal åpnes for at kommunen kan inngå avtale om reservasjon med fastleger som av samvittighetsgrunner ikke ønsker å henvise kvinner til abort.

Forslag fra Kristelig Folkeparti v/Kjetil Lorentzen:

Saken trekkes.

Forslaget fra Lorentzen falt med 5 mot 22 stemmer.

Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre trakk sine forslag og fremmet omforent forslag sammen med Senterpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Tynsetlista Frie Velgere:

Tynset kommunestyre står på kvinnens side og sier nei til reservasjonsrett for fastleger.

Tynset kommune sier nei til en rettighet for fastleger til å reservere seg mot å henvise til abort, assistert befruktning eller til å foreskrive eller sette inn prevensjon. Kommunestyret mener dagens lovverk er klart.

Tynset kommune har plikt til å yte nødvendig helsehjelp etter kommunehelsetjenesteloven. Fastlegen har inngått avtale med kommunen og forplikter seg til å sørge for at alle pasienter får oppfylt sine rettigheter i henhold til dagens lovverk.

Tynset kommunestyre legger til grunn at oppfyllelse av pasientrettigheter er det viktigste hensynet når det gjelder vurdering av reservasjonsadgang for helsepersonell, herunder kvinners rett til sjølbestemt abort. Kommunestyret forutsetter at det er helt uaktuelt å endre helse- og omsorgstjenesteloven, pasient- og brukerrettighetsloven eller andre helselover på måte som svekker kvinners rettigheter i møte med helsevesenet.

Tynset kommunestyre vil ikke stemme for lovendringer som formelt eller reelt svekker kvinners rett til sjølbestemt abort. Vi kan heller ikke støtte praksisendringer som gjør at det kan oppstå geografiske forskjeller når det gjelder mulighetene til å få oppfylt sine rettigheter. Hvis det er konflikt, må hensynet til pasienten gå foran hensynet til legers personlige tro og livssyn. Tynset kommunestyre mener også at kvinners lovmessige rett til å møte opp på sjukehus uten henvisning til abort fra fastlege må innfris ved alle sjukehus i Norge.

Kommunestyret mener at hensynet til kvinner i en sårbar situasjon må veie tyngst i denne saken og ber derfor om at Helse- og omsorgsdepartementets forslag ikke blir vedtatt. Dersom forslaget blir vedtatt, vil Tynset kommune ikke tillate fastlegekontrakter som åpner for at fastleger kan reservere seg mot å henvise til abort.

Tynset kommune viser ellers til utredningen som er vedlagt saken og som sammen med dette vedtaket oversendes Helse- og omsorgsdepartementet.

Det omforente forslaget fra SP, AP, SV, V, H, FrP og TFV vedtatt med 26 stemmer mot 1 stemme for rådmannens innstilling.

Vedtak

Tynset kommunestyre står på kvinnens side og sier nei til reservasjonsrett for fastleger.

Tynset kommune sier nei til en rettighet for fastleger til å reservere seg mot å henvise til abort, assistert befruktning eller til å foreskrive eller sette inn prevensjon. Kommunestyret mener dagens lovverk er klart.

Tynset kommune har plikt til å yte nødvendig helsehjelp etter kommunehelsetjenesteloven. Fastlegen har inngått avtale med kommunen og forplikter seg til å sørge for at alle pasienter får oppfylt sine rettigheter i henhold til dagens lovverk.

Tynset kommunestyre legger til grunn at oppfyllelse av pasientrettigheter er det viktigste hensynet når det gjelder vurdering av reservasjonsadgang for helsepersonell, herunder kvinners rett til sjølbestemt abort. Kommunestyret forutsetter at det er helt uaktuelt å endre helse- og omsorgstjenesteloven, pasient- og brukerrettighetsloven eller andre helselover på måte som svekker kvinners rettigheter i møte med helsevesenet.

Tynset kommunestyre vil ikke stemme for lovendringer som formelt eller reelt svekker kvinners rett til sjølbestemt abort. Vi kan heller ikke støtte praksisendringer som gjør at det kan oppstå geografiske forskjeller når det gjelder mulighetene til å få oppfylt sine rettigheter. Hvis det er konflikt, må hensynet til pasienten gå foran hensynet til legers personlige tro og livssyn. Tynset kommunestyre mener også at kvinners lovmessige rett til å møte opp på sjukehus uten henvisning til abort fra fastlege må innfris ved alle sjukehus i Norge.

Kommunestyret mener at hensynet til kvinner i en sårbar situasjon må veie tyngst i denne saken og ber derfor om at Helse- og omsorgsdepartementets forslag ikke blir vedtatt. Dersom forslaget blir vedtatt, vil Tynset kommune ikke tillate fastlegekontrakter som åpner for at fastleger kan reservere seg mot å henvise til abort.

Tynset kommune viser ellers til utredningen som er vedlagt saken og som sammen med dette vedtaket oversendes Helse- og omsorgsdepartementet.